

Literatuur

- Alleijn, W.F et al. 1971. Avifauna van Midden-Nederland. Van Gorcum, Assen.
- Bergh, L.M.J. van den et al. 1979. Vogels van de Grote Rivieren. Spectrum, Utrecht-Antwerpen.
- Dijk, A.J. van & B.L.J. van Os 1982. Vogels van Drenthe. Van Gorcum, Assen.
- Dijksen, A.J. & L.J. Dijksen 1977. Texel Vogeleiland. Thieme, Zutphen.
- Erve, F.J.H. van et al. 1967. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum, Assen.
- Ganzevles, W. et al. 1985. Vogels in Limburg. Natuurhistorisch Genootschap Limburg, Maastricht.
- Heijnen, T., F. Post & J. v.d. Winden 1986. Avifauna-onderzoek midden en oost Brabant, interim-rapportage. PPD Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.
- Poppel, A. van 1983. Wintertelling van stootvogels en enkele andere soorten, januari 1982. Roodborsttapuit 2(2): 12-26.

Noot: ten opzichte van de gegevens in van Dijk & van Os(1982) is het opmerkelijk, dat zowel bij de wintervogeltellingen als de steekproeftellingen geen vogels van de ondersoort *monedula* zijn waargenomen. In Drenthe werden door tien waarnemers 90 '*monedula*'-vogels gezien in de periode 1970-1980 (Van Dijk & Van Os 1982).

PATRIJS-INVENTARISATIE IN DE KEMPEN, 1986*Inleiding

In het voorjaar van 1984 is het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen gestart met een broedvogelinventarisatie van de Patrijs in het agrarische gebied. Dit met de bedoeling een vrij nauwkeurig beeld van de talrijkheid en de verspreiding van de soort te verkrijgen. De Kempen was met twee medewerkers slecht vertegenwoordigd, maar daar is dit jaar verandering in gekomen; 6 mensen telden 16 kilometerhokken. Ik hoop dat door deze publikatie meer mensen worden aangespoord om ook de Patrijs-inventarisatie van 1987 tot een succes te maken.

Methode

Als inventarisatieperiode werd aangehouden maart en april. Dat de activiteiten van de Patrijs dit jaar vanwege het koude voorjaar later op gang kwam is duidelijk een geval van "jammer maar helaas"! Geteld werd van een uur voor tot een uur na zonsopkomst en ondergang. Gedurende deze tijd moesten twee km-hokken onderzocht worden. Niet iedereen voldeed echter aan deze eisen. Ook haalde niet iedereen het minimale aantal van 3 bezoeken per km-hok (o.a. Hapert e.o. ; de aantallen hier waren wellicht nog hoger).

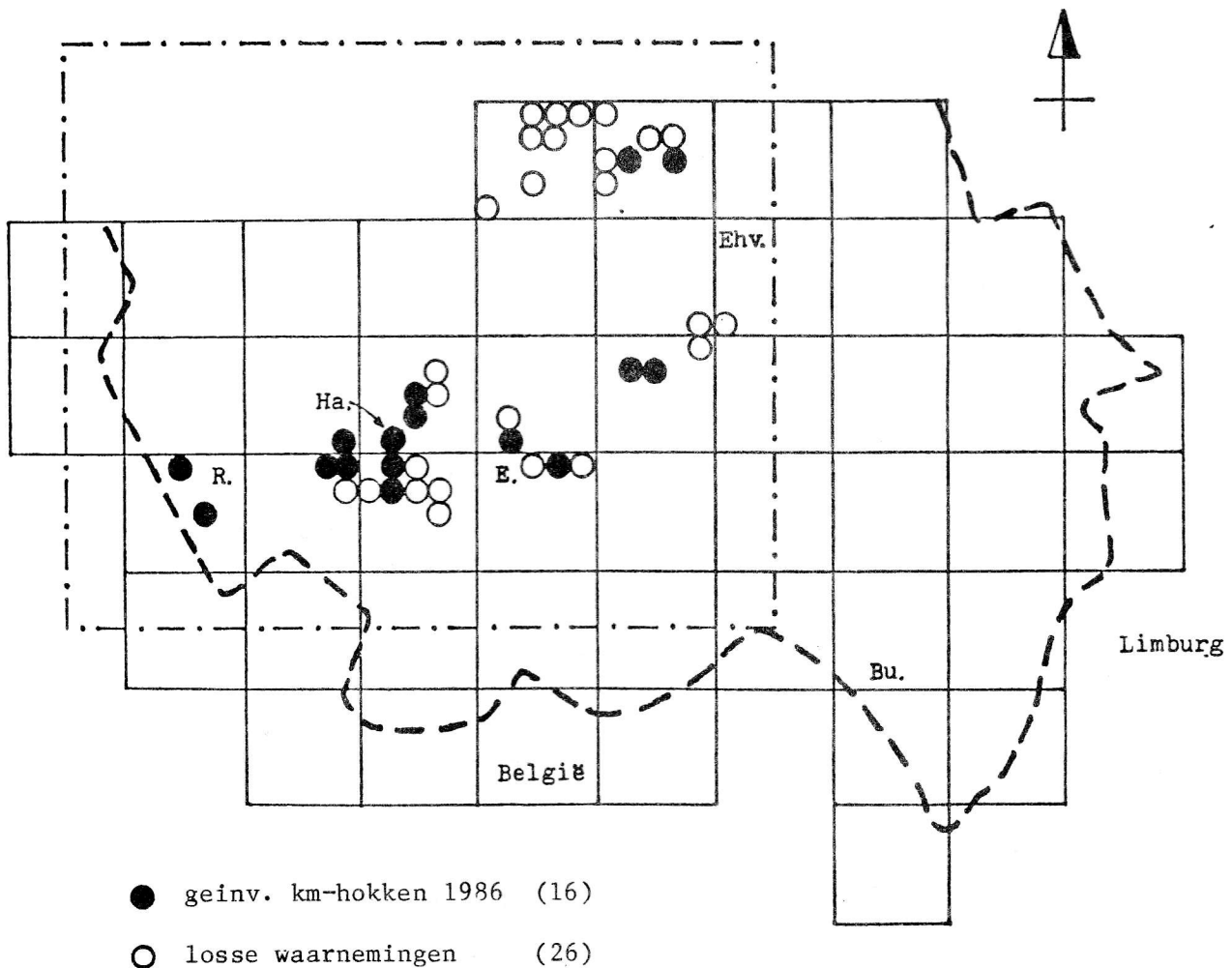
* overgenomen uit de *Blauwe Klauwier* 12 (3): 2-5, 1986 (gewijzigd)

Tijdens het bezoek werden de roepende mannetjes gekarteerd en ook paarwaarnemingen zijn in de totaalijst opgenomen conform Hustings et al. (1985). Geen van de tellers mocht en heeft gebruik gemaakt van een tape-recorder. De inventarisaties zijn uitgevoerd door E. van Asseldonk, M. Bakermans, P. Boudewijns, M. v.d. Broek, H. Munsters en J. Wouters.

Resultaten

Ondanks het feit dat het aantal geïnventariseerde km-hokken laag is (figuur 1), zijn toch grote aantallen Patrijzen geteld (figuur 2).

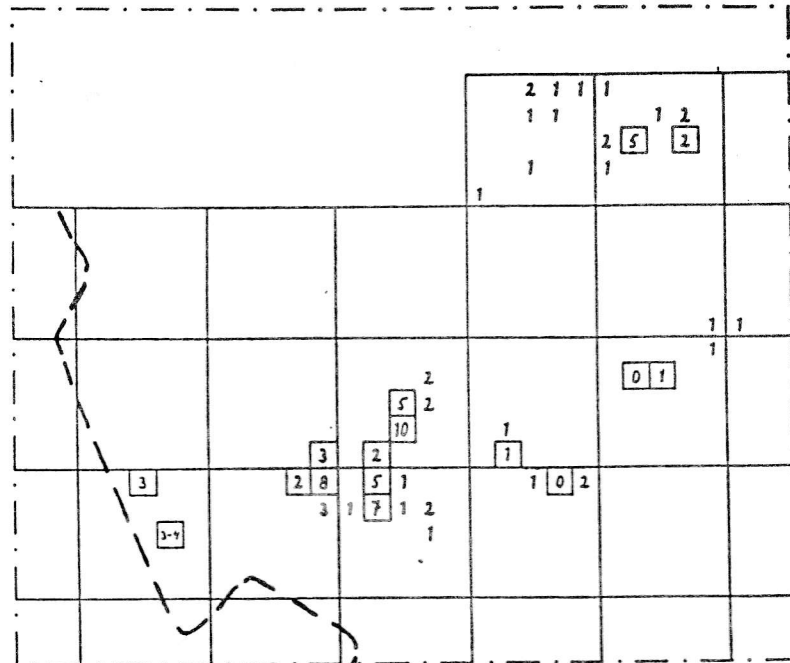
Figuur 1. Ligging van de geïnventariseerde km-hokken in het werkgebied van VWG "de Kempen", 1986.

Gemiddeld werd een dichtheid vastgesteld van 3,6 territoria per 100 ha met als maximum 10 territoria/100 ha nabij Hapert. Dit is zeer hoog, maar de algemene geldigheid van dit getal is beperkt door een "verkeerde" opzet van de inventarisatie! Iedere teller mocht zijn km-hok namelijk zelf kiezen.

Vanzelfsprekend pakt men dan km-hokken waar men ooit eerder Patrijzen heeft waargenomen.

Figuur 2. Aantalsverdeling in geïnventariseerde (□) km-hokken en losse waarnemingen (uitgewerkt kader van figuur 1).

Het aantal losse waarnemingen (26) kan duiden op een vrij regelmatige verspreiding van de Patrijs rond de geïnventariseerde km-hokken (zie figuur 2). Niet iedere teller gaf echter losse waarnemingen door.

Discussie

In totaal werden in 1986 92-93 territoria van de Patrijs vastgesteld in 42 km-hokken. In totaal telt de Kempen ruim 870 km-hokken. Bakermans (1984) geeft voor de Kempen een schatting van totaal 100 territoria in 1982. Deze inventarisatie wijst uit dat dit op dit moment duidelijk een onderschatting is. In de broedvogelatlas geeft Teixeira (1979) voor de zandgronden van Drenthe, de Veluwe, Twente en Oost-Brabant een dichtheid op van 0,5 tot 2,5 territoria per 100 ha. De Patrijsinventarisatie van 1984 (Blankers et al 1985) bevestigt dit, namelijk gemiddeld 1,5 territoria per 100 ha. De Kempen zit daar met deze inventarisatie ver boven. Zou dat ook zijn als volgend jaar de opzet wordt aangepast?

Ernest v. Asseldonk, Oranjelaan 6, 6043 GL Roermond.

Literatuur

- Bakermans, M. 1984. Inventarisatie van enige broedvogels in het agrarisch gebied van de Kempen 1982. *Blauwe Klauwier* 10 (1): 38-48.
- Bankers, W. et al. 1985. Het voorkomen van de Patrijs in Oost-Brabant in 1984. *Roodborsttapuit* 4 (1): 34-41.
- Hustings, M.F.H. et al. 1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Wageningen/Zeist.
- Teixeira, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. 's Graveland.

KLEIN WATERHOEN (PORZANA PARVA); MOGELIJK DRIE BROEDGEVALLEN IN 1986 IN MIDDEN-BRABANT

Waarnemingen in chronologische volgorde:

Op 4 mei was aan de noordzijde van het Goorven in "De Utrecht" in de oevervegetatie de territoriumroep van een man Klein Waterhoen te horen; in de ochtendschemering schrok de vogel op en schoot weg het water in. Steeds opnieuw liet hij zich horen, maar het lukte mij niet iets te zien te krijgen.

Op 9 juni klonk, weer in de ochtendschemering, twee keer een korte scherpe roep uit een rietveld met veel opslag van Els en een ondergroei van Wilg, gelegen langs het Wilhelminakanaal.

Eerder, op 3 juni hoorde ik in een nat gedeelte van hetzelfde rietveld, op ca 80 m afstand van de plaats van waarneming op 9 juni, een lage rollende r-klank. Beide geluiden worden toegeschreven aan het ♂ Klein Waterhoen (Cramp & Simmons, 1980). Op 19 juni was in de vroege ochtend in de Binnenpolder van Sprang ten westen van Waalwijk in een afgelegen gedeelte van een rietmoeras een hard blazen te horen. Het geluid kwam onder uit het Riet langs een smalle sloot. Ter plaatse groeien ook hoge wilgen.

Op 28 juni hoorde ik hetzelfde geluid in het moeras met Els en Wilg langs het Wilhelminakanaal dat al eerder genoemd werd. Nu werd het blazen gevolgd door een mooi maar spookachtigklinkend "uahee uihee". Het was nog donker. Enkele minuten later klonk, terwijl ik langs het kanaal liep, de territoriumroep van een ♂ Klein Waterhoen in een drassig weiland.

Iets verderop ligt in het kanaal langs de oever een proefvak van Rijkswaterstaat naar een ontwerp van H. Moller Pillot ter verbetering van de moderne kanaaloevers. In dit vak is een goed ontwikkelde rietkraag met een wilgbegroeiing aanwezig; het open water wordt door een wand gescheiden van het water in het kanaal. Ongeveer in het midden hoorde ik onder in het Riet het harde blazen alweer!

Het blaasgeluid wordt de nest-defencecall genoemd van het Klein Waterhoen (Cramp & Simmons, 1980).

Een week later konden Moller Pillot en ik, toen het licht begon te worden, in het proefvak geluiden horen van een adult die "poe poe poe" roepend afleidde, terwijl een tweede adult zacht blazend met zacht piepende jongen wegging. De geluiden waren alleen op korte afstand te horen zo dat de een wat anders waarnam dan de ander.